

12

כל מגמת מצרים, בית העבדים, היתה ללמד ולשנן שכל הצלחת האדם היא רק בעבודתו. כתוב בנימוסיהם שאין עבד נעשה פלי זמנו, ונבש ג. שישב עין שישב פיהו וזמנו בראשית מ"א י"ב) והיו מכשירים את העבד לעבודתו עד שלא ירצה להשתחרר וגם לא יוכל להשתחרר משם לעולם [ע"פ זוהר פ' בא דף ל"ז ע"ב] כך היתה העבדות של ישראל במצרים עד שאמרו, חול ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבוד את מצרים (שמות י"ד י"ב). ויוציאו ד' אלקינו משם, מאותה העבדות הנמכרה להעבדות הרוממה להיות לו לעבדים - היא התורה היותר מוחלטת, שכן בעבודת כוזא, נעוץ כח האדנות העליונה שהוא גילוי כבוד ד'. זה הדבר אשר צוה ד' תעשו וירא אליכם כבוד ד' (ויקרא ט' ו').

א"י ארומ, הוצגה שם בסוף א"י כ"ו

13

הבר ידוע הוא בנוגע שבעולם בטבע העבד שעומד ברשות אדונו שהוא מואס את נפשו וקץ בחייו מפני עבודתו שהוא מתאוה שיהיה בן חורין, וזה שהוא תפץ שישאר בעבודתו ושהיה עליו אדון וזלתי השיי הנה זה דבר מיוחד מאד, ועל כן בא הדין הזה שהאדון בעצמו אשר בחייו בו העבד והצמר אהבו שיגלו לפני ב"ה דין שירצו אותו ברוח זה כדי שילקה אותו אבר שחטא ששמע בסני, לא תגנובו" והלך וגנב, או מפני שכחוב: כי לי בני ישראל עבדים", ולא עבדים לעבדים, הלך וקנה אדון לעצמו, מכל מקום מאיזה שיהיה הרי זה נחשב לו לחטא כי יתברך אל האדון העליון יתברך אשר הווינו בקבלת התורה בעבודתו וזלתי והוא מורק ממנו עזה עול מצותו.

ר' כה"י, פ"ר א"י א"י

14

וע"פ צדקה האלה מירושלמי כינסת מן שמשפח מג כי סיני לא ייהא נך אלהים אחרים והלך זה וסר ממנו של מלכות שמים וקבל עליו עול כשר דת ירום, ויחלה נירדם הירושלמי ויתר כמות מערכת ככנל סלפטי, יין כי הססוק כי לי בני ישראל עבדים לא תשם כלל ישראל על כי סיני רק למשה נאמרה פון יתר כמות, ואל"ס שמתנו כרים משה זו [אות ח'] דכל הכורה בסני נאמרה, ככ"ל לא שיק לומר מן שמשפח, אחרי דקק למשה נאמרה ומשה אמרה ל ישראל, מהל"כ הססוק לא ייהא נך אלהים אחרים שמש כל ישראל מפי הגבורה

ל' ארומ, הוצגה שם בסוף א"י כ"ו

ל' ארומ, הוצגה שם בסוף א"י כ"ו

16

לעומת הפעילות הגלויה של אברהם אבינו, יצחק הוא נעלם ונפעל, לכאורה נראה שאדם נפעל הוא פחות חשוב מאשר אדם הפועל בעצמו, אדם נפעל הוא אדם חלש שנשלט על ידי אחרים, הוא עבד. גם אדם שנשלט על ידי יצירה הרע שלו, הוא עבד, כדברי חז"ל: "ששעים הן ברשות לבן... אבל הצדיקים לבן ברשותו". וכן בספר הכוזרי "ההוצר הוא מי שהוא מושלטי", נשמע בחושי וכוונותיו, הנפשיים והגופניים, ומנהיגם ההנהגה הגופיית", ומתוך כך הוא גם ראו להנהיג את החברה. כל המובן השלילי של נפעלות הוא כשארם נפעל על ידי דברים הזרים לו, על ידי דברים תחתונים, חולשות מהעולם הזה. לעומת זאת, יש מצבים בהם אדם נפעל לא על ידי עניני העולם הזה, אלא על ידי העולמות העליונים, "יוחשני רוח" - זאת נפעלות מתוך דחיפה וכפיה אלוהית עצמי מרומים, ונפעלות אלוהית זו היא במדרגה עליונה יותר מאשר נפעלות עצמית אנושית.

ל' ארומ, הוצגה שם בסוף א"י כ"ו

15

לעומת זאת, כשארם נפעל על ידי פנימותו, אין זו עבודתו. כשארם נפעל על ידי נשמתו, "נשמה שנתת בי טהורה היא", זאת החירות העליונה. חירות זו תורה, "שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה". "עבדי הם, ולא עבדים לעבדים". כאן מופיעה ההכחנה בין פעילות שהיא גילוי הערך האנושי של האישיות, לבין נפעלות שהיא גילוי ערכה האלוהי. יש בהלכה הגדרות לגבי אונס ששייכות לענין שלנו. אונס - פירושו אונס חיצוני. אונס מוגדר כמצב בו אדם נאנס לא מצדו, אלא מבחוץ, באופן חורף ומגובש. אבל אונס פנימי לאו שמה אונס - אם מסבבים סיבות עד שאדם מוכרח לעשות דבר מה, והו אונס פנימי. אמנם, הוא עושה כן בגלל סיבות שסדרו אנשים אחרים, אבל הרי לכל התנהגות יש סיבות. גלגולים שנתגלגלו גרמו לו שיחליט כך וכך, אבל ההחלטה היתה מתוך שיקול דעתו, מתוך המערכה הנפשית, ההרגשית, ההכרתית הפנימית שלו. כך, נפעלות שאינה לשבת, היא נפעלות מבחוץ, שהיא עבודתו. אבל נפעלות מכפנים, אינה השתעבדות. עבודת פנימית לרבונו של עולם, אינה עבודתו, אלא חירות, בראות, נורמליות. היא עור יותר מאשר אונס פנימי, היא היא החירות, היא הנורמליות, היא האידאליזם. יש הרבה מדרגות בנפעלות. נפעלות על ידי אדם אחר שמשלש עליו או על ידי יצירה הרע, היא עבודתו; אבל נפעלות משמים, על ידי השראת השכינה ורוח הקודש, מדבר ד' ששולט עליו כבודות "ויקחני כצידת ראשי" - זו המדרגה העליונה ביותר. אצל האדם הפועל, זאת אנשיותו שמתגלה, גדלותו האנושית וקודשת האנושיות. אבל נפעלות היא מצב של ביטול היש! האדם הזה איננו! הוא עפר ואפר - ופחות מזה! הוא איננו במציאות, נעלמים איתו מעשים אלהים עליונים של סיבות, המגלים את מהותו העצמית הפנים פנימית. כל עניני יצחק אבינו מתגלים על פי סידור אלוהי פלאים, כמו השידוך שלו שמסודר על ידי אברהם אבינו ומופיע מכה מסבב הסיבות.

ל' ארומ, הוצגה שם בסוף א"י כ"ו

17

"אותה העבדות את האלהים על החר חוה" אין בה משום שפלות עבודתו, של דכאון האדם בטשטוש דמותו, ארוכה בייצוב עמדתו של האדם ואמת עורו, כפיתו אל מקורה האלוהי של דמות הבנית, שוללת היא את ההשתעבדות החיצונית, הווה, ותכרות "עבד ולא עבדים לעבדים. ומגלה היא את מהלך החיים הפנימי העצמי של האדם ועל הגם, חירות על הלוחות! אשר בכחב האלהים הם הם מפענחים גם את אשר על לחות לבבו הנתך חיה נפשו" רבית, למחבת ישראל א, ע"פ קנא, "ראשית המושג של העבודה, המיוחדת אל התורה, הלא הוא עבודת העבדות העליונה, שהיא היא החירות השלמה של האדם הנברא בצלם אלהים ועל העם הנקרא בשם האדם בהחלט" אמרתו: "אדם קודים אדם, עבדת האלהים כהליפת דבריו מתוך משפחת דבקות" שם ע"פ קפת.

ל' ארומ, הוצגה שם בסוף א"י כ"ו

18

"והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות. אל חקרא חרות אלא חירות שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה". אבות ו, ב.

19

אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, כיוון שכל העוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה. הוא עולה למעלה גדולה בלימודו את התורה, המגדלתו ומרוממתו על כל המעשים, ונעשה בן חורין. וככול שיש לאדם עוסק וקישור לתורה, כך מציאות דבקותו בתורה היא חירות, ולא עבודת; כי הישמעותו לתורה היא הישמעות לעצמותו, לטבעו הישראלי. חוקי התורה הרי הם חוקים פנימיים של הווייתנו, ולכן התורה היא סדר חירותנו. האונס הפנימי אינו אונס; העובדה, שאדם אינו יכול לחרוג ממסגרתו הביולוגית, אינה מהותו את שלילת חירותו, שהרי זה טבעו. והוא הדין לעניני קישורו של האדם מישראל לתורה, שהיא טבעו הפנימי, הסגולי. העוסק בתלמוד תורה לשמה הוא איש החירות האמיתי, שנתגלמה בו ההרמוניה הנפשית האידאליזם.

ל' ארומ, הוצגה שם בסוף א"י כ"ו

20

בחג המצות הכל משתחרר. הן הכלל והן הפרט. כל אחד שישראל גם אשר בכל המאה איננו זוכה להיות נגאל מטיני עבדות שונים - בת הקודש הזה והוא משתחרר גמתי, וכל הידוע להיות מקש"ב אקת לימים האלה מוצג הוא מכל מיני חזק תשעבוד והוא נקוד ומשועבד להשי"ת, שהוא האשור יותר גדול והתחת היותר נמדצה ונכה להגיע למדריגת עבדי.

ל' ארומ, הוצגה שם בסוף א"י כ"ו

21

ישראל נתשאו לחירות ביצאת מצרים. זאת היא חירות עליונה. ח' חרור הרצון, חופש האופי. תיא היא התכונה היותר עליונה הראויה להיות מחממת את כל העולם באור החירות העליון, שהוא צריך להיות הולך ונקנה. עד שבאה התכונה העליונה מכל שאיפת שבחיות. שהיא היא המבוססת בה עבדות האלהית של ד' אלהי ישראל, עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים, לא ימכרו ממכרת עבד.

ל' ארומ, הוצגה שם בסוף א"י כ"ו